

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקיה אביהצירא שליט"א

מילה תא

חזקיה

חזקיה דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ביום הפורים - השפעת הצדקה באה ממקום גבוה ביותר

ידו של בעל הבית - העני חייב, ולכאורה קשה, מדוע פותחת המשנה בחיוב העני, וכי אין די בכל הצער שהיה מנת חלקו עד שהוצרך לפשוט ידו לצדקה. אלא כיון שהקדים העני לפשוט ידו תחילה הרי הוא מעורר צירוף השם שלא כסדרו, ומתעוררים עליו דינים ח"ו ולכן העני חייב.

אמנם **ביום הפורים** תקנו בו חז"ל (ירושלמי מגילה פ"א ה"ג) 'כל הפושט יד נותנים לו', אף אם המקבל פושט ידו בראשונה, עם זאת 'נותנים לו', כיון שהשפעת הצדקה ביום זה באה ממקום גבוה ביותר, לפיכך אין מדקדקים אחרי העני הפושט ידו (שער הכוונות פורים א), ולכן גם הסדר אינו מעכב, ואפילו אם הקדים העני לפשוט ידו אין מדקדקים אחריו, אלא נותנים לו בכל אופן אף שאינו כסדרו.

את תרומתי, שכן כתוב ידבנו ליבו, כלומר, שליבו של הנודב הוא הגורם לנתינת הצדקה ללא שנדרש לבקשת העני.

וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את הפסוק (דברים טו ח) 'כי פתוח תפתח את ידך לו', כלומר שיתפתח הנותן את ידו קודם שיבקש ממנו העני, וזהו 'כי פתוח תפתח את ידך לו' שתפתח בידך 'לו', היינו ליד העני המקבל, וכן יש לפרש 'את ידך' 'את יודך', עם היו"ד שלך, היינו הפרוטה הנקרא יו"ד. ובזה יוכל לעורר צירוף שם הוי"ה כסדרו, כי אם יפשוט המקבל את ידו קודם שיושיט לו הנותן נמצא שם הוי"ה שלא כסדרו.

בזה יובנו גם דברי המשנה (שבת ב.) שאם פשט העני את ידו לפניו ונתן או נטל מתוך

ביום הפורים תקנו בו חז"ל 'כל הפושט יד נותנים לו' (ירושלמי מגילה פ"א ה"ג).

הנה מדברי רבינו האר"י ז"ל שפירש שאצבעות הנותן מכוונות כנגד ה' ראשונה ואצבעות המקבל כנגד ה' אחרונה, יש ללמוד להיזהר שהעשיר יקדים לתת לעני קודם שיבקש העני ממנו, וכך יהיה צירוף שם הוי"ה כסדרו, ה' ראשונה קודם לה' אחרונה, כי אם יתעכב העשיר מלתת עד שיבקש העני תחילה, הרי תקדים ה' אחרונה לה' ראשונה, ואין צירוף השם עולה כסדרו.

ובזה פירשו צדיקים את הפסוק 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו, היינו שמתנדב לתת מעצמו קודם שיבקש העני, ובכך הוא מעורר צירוף שם הוי"ה כסדרו, ממנו 'תקחו

מילתא דפליאה

ציותה תורה קרבן מיוחד לפגם הדיבור לפי שפוגם את נפשו

שְׁפָה יְהִיָּה לְפִיו סְבִיב וּגו' (כח, לב).

אך בדברים התלויים בפה האדם, שזה עיקר כח האדם כמאמר הכתוב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' וכתרגומו 'לרוח ממללא'. נמצא החוטא בדיבורו פוגם בעצמות הנפש, ולא בנפש הבהמית תלוי החטא, רק בנפש אביו שבראו, שהרי נפשו נוצרה מנפיחת פיו של הבורא כביכול כמו שכתוב (שם) 'ויפח באפיו נשמת חיים' ומכך 'ויהי האדם לנפש חיה'. אם כן תכלית הקרבן אינה ככל הקרבנות לתיקון נפש הבהמית, רק לתקן נפשו, ולכן כפרת חטאי הדיבור אינו בבהמה. מה גם, שכיון שחטא זה הינו חמור כל כך שפוגם בנפשו, לא רצה הבורא שתתעכב תשובתו עדי תשיג ידו לקרבן בהמה. ולזה ברוב חסדי הבורא אשר הפליא עמנו, ציוונו להביא רק פטופטי עופות נגד הקול, או מנחה שהוא קריבת הנפש, כמאמר חז"ל (מנחות קד:) במנחת עני 'כאילו הקריב נפשו', ולזה ציווה הקב"ה בחטאים אלו קרבן דלול דלול כי זו תכלית קרבנות אלו לכפר על נפשו, וכדי למהר טהרת הנפש הישראלית אפילו אם אינו בהישג יד בשונה משאר קרבנות.

משום שכוח הדיבור גדול כל כך עד שאם פוגם בו נפגמת כל קדושתו, נתן הקב"ה כפרה מיוחדת לפוגם דיבורו, וכך ביאר **דברי חיים** (החודש ד"ה במדרש), מצינו (כריתות י) שהתורה הקדושה ציוותה להביא קרבן דלות של שני ציפורים ואם אין ידו משגת מביא קרבן דלי דלות של מנחה, רק בשלושה מקרים, בטומאת מקדש, בשבועת העדות, ובשבועת ביטוי שפתים. וקשה, מדוע לא נתנה תורה אפשרות זו גם בשאר חטאות, ומי שאין ידו משגת יביא קרבן כפי השגת ידו ויתכפר אף בציפורים או במנחה. מתרץ הדברי חיים, כי ענין הקרבן הוא להקריב נפשו הבהמית לפני ה', ויתחרט על מה שעבר, והקב"ה עוזרו לכפר עליו ויפדה נפשו מרדת שחת, ולכן גזרה חכמתו יתברך על כל חטא מהו מין קרבנו, שעל ידו יתכפר האדם. ואפילו אם אין ידו משגת לקרבן זה, ימתין עד שיהיה בידו להביאו, כי הרי זו תכלית הקרבן, שכנגד קרבן הבהמה יקריב את נפשו הבהמית, ואילו ציפורים או מנחה, אינם מורות על נפשו הבהמית.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כדי לזכות להידבק בה' יש להתקדש במעשי הרשות

החלק שמקדש משפיע על כלל מעשיו שיהיו קדושים

הדבר דומה לתרומת הכרי, שבתחילה היו הפירות טבל והיו אסורים באכילה, אך לאחר שהרימו ממנו תרומה לה' השפיעה הקדושה על השיריים והתירתם באכילה, כך אותו הדבר בקדושה שבאדם, כשבבניית המשכן תרמו בני ישראל תרומת המשכן, היא השפיעה על כל הנשאר שאף הוא יהיה בקדושה. כן גם בכל דבר טוב שעושה האדם בממונו או בגופו, הרי שהוא מרומם ומטהר את כל מה שנשאר לעצמו. ומכך ניתן ללמוד בדרך אפשר, במה שאמרו חז"ל 'קדש עצמך במותר לך' שכשאר מקדש את המותרים גורם שיחשבו כלל מעשיו כקודש, מאחר שהפריש מהם לקדושה, נמצא שעל ידי הנהגתך יחזרו להיות קודש כמו כל דבר חולין הגשמי שמשפיעה הקדושה שהרימו ממנו קדושה על הכל [כן כתב בשפת אמת (פר' תרומה תרל"ז ד"ה במדרש): ופשוט 'מאת כל' שצריך האדם לרומם הראשית מכל דבר קטן וגדול לה' יתברך וע"י זה מתרוממים כל המעשים לה' יתברך. וזה יכול להיות נמצא בכל איש ישראל לזכור בה' יתברך בכל מעשה על כל פנים איזהו משהו לתת להבורא יתברך. ועל זה אמרו חכמים חיטה אחת פוטרת הכרי].

ראיה לכך מוצאים אנו באכילת קדשים, בפרשתנו שאמרה תורה (שמות כט לג) 'ואכלו אותם אשר כופר בהם' ונתנה מצות אכילת קדשים, שיהיו הקרבנות נאכלים בקדושה לשם שמים, ועל ידי זה מתעלים גם שאר האכילות למדרגה רוחנית, כמו שנרמז בלשון חז"ל (יבמות ז). כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים [בגמרא: 'ואכלו אותם אשר כפר בהם', מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים], שאכילת הכהנים רוממה וקידשה את בני ישראל, שיזכו גם הם לקדש את אכילתם הגשמית, וזהו שנרמז בלשון הגמרא (שבת לא). 'חכמת' זה סדר קדשים, כי אכילת הקדשים מסייעת לאדם להגביר את החכמה והדעת על החומריות ולקדש את אכילתו הגשמית. ומזה נלמד שכשאר מקדש עצמו משפיע קדושה לכלל מעשיו שאף בהם תהיה הקדושה.

וכך הזהיר המהרש"ל ע"ה את תלמידו השל"ה הקדוש קודם נישואיו (שער האותיות אות ק"ף קדושה): קדש עצמך בשני עניינים אלו, בקדושת מאכל ובקדושת הזיווג, והוי זהיר במאד להרחיק אלף אמה ממה שנוגע לאיסור, והתקדש במאד בקדושתם, כי שאר מצוות התורה אינם עושים רושם גופני, אבל אלו שני הדברים, האכילה מקיים הגוף והזיווג מהווה הגוף, והרושם הזה עומד תמיד.

ועל פי זה פירש בישמח ישראל (ליקוטים ברכות ד"ה קדוש) את דברי הגמרא (ברכות י): קדוש הוא, מנא ידעה, רב ושמואל, חד אמר שלא ראתה זבוב על שולחני, וחד אמר, סדין של פשתן הציעה על מיטתו ולא ראתה קרי עליו. ובדברי השל"ה האמורים מפרש הישמח ישראל, כי הא בהא תליא, ושניהם נקראים אכילה, כמא דאת אמר 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל', 'אכלה ומחתה פיה' (משלי ל ט), ואם הוא קדוש באכילה הוא ממילא מקודש בזה, ולהיפך ההיפוך, כמאמרם ז"ל (קידושין ב): דדרכא דמיכלא יתירא ודמישתא יתירא לאתויי לידי זיבה, וכיון שנשמר אדם בשני הדברים האלו הוא קדוש.

ה' מתאוה לקדושת אנשים גשמיים

הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה היה אומר 'אנשי קודש תהיון לי', ואמר כדרכו בקוצר אמרים, היו אנשים - אך יחד עם זה היו קדושים, שתהיה הקדושה במעשי אנוש ותחבולותיו, שעל ידי ההתנהגות בקדושה בדברי היתר משרישים הקדושה בתוככי הגשמיות שבאדם, וביאר השפת אמת (פר' משפטים תרל"ב ד"ה בשם) דבריו: שאין מחסור לה' יתברך מלאכי עליון שרפים וחיות הקודש, רק שמתאוה לקדושת אנשים. ולכן המשיך נוצרי קדושה גם בעולם הזה במידה וצמצום וכו', וצריכין לשמור הגשמיות שלא לצאת מגבול הקדושה, עד כאן לשון קדשו.

ועוד הוסיף: גם פירוש 'תהיון לי' הוא הבטחה שיהיו בני ישראל בסוף קודש לה', לכן צריכין לשמור עצמינו עתה להיות מוכנים להינתן בראשו של מלך, כדאיתא במדרש (ויק"ר ב ה) המשל מה שאתה יכול לקבוע אבנים ומרגליות קבע שהיא עתידה להיות בראשו של מלך.

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם וּגו' (כט, לג).
הנה עיקר הקדושה הוא לקדש מעשי הרשות שלא להימשך אחריהם. ועל כן מצינו הרבה נביאים שנתנבאו בסגנון אחד, ומכולם עולה חשיבותם וערכם של העושים מעשי הרשות בקדושה. ולכך נתייחדה לעניין זה מצוה בתורה (ויקרא יט ב) 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה'' כמו שפירש הרמב"ן (שם) ענין מצוה זו לקדש עצמו במותר לו, ולא יהיה נבל ברשות התורה להימשך אחרי התאוות המותרות לו, אלא יהיה נקי ופרוש מן ההמון המלכלכים עצמם במותרות המכוערים, ורק באופן זה יזכה לבוא לדביקות בה'. וכפי מה שמקדש האדם עצמו זוכה להתדבק בה', כי הקדוש ברוך הוא לרוב קדושתו אי אפשר להתקרב אליו מבלעדי הקדושה, ולפי שהוא חפץ לקרב אליו את בני ישראל, לכן ציוה את בני ישראל להתקדש בתוספת קדושה שיהיו ראויים להידבק בה', וזהו שנאמר (שם כ טו) 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני', כפי ההתנהגות בקדושה כך זוכים להיות 'לי' לקדוש ברוך הוא.

עיקר הקדושה במקום סעודה ודברי היתר

ורמוז ירמזו זאת במה שאמרו בגמרא (פסחים קא) 'אין קידוש אלא במקום סעודה', דהיינו, היכן ניכרת היא הקדושה בדברי היתר - 'במקום סעודה' בשעת האכילה, וכן ב'לחם אשר הוא אוכל' כדברי יתרו (שמות כ ב) 'קראן לו ויאכל לחם' וברש"י 'שמא ישא אחת מכם', כאן ניכרת הקדושה [דברי ישראל ממודו"ץ ע"ה (כללי אוריתא א). וראה בתפארת שלמה (שב"ק ד"ה אמר ר' ענו) המדבר בקדושת האכילה שבשבת קודש: ומה שבאים הצדיקים מעולם העליון לעולם הזה, הוא משום דאין קידוש אלא במקום סעודה, דכתיב (ויקרא כב לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ולא בתוך המלאכים אף שהם עומדים ומספרים תמיד כבוד אל וקדושתו, משום שלמעלה אין יצר הרע כמבואר בכל הספרים. וזה פירוש 'אין קידוש אלא במקום סעודה' היינו אצל בני אדם שהם אוכלים לשם קדושת שבת. ועבודה זו יותר גבוה מעבודת המלאכים].

בזילין וקיריין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

גמילות חסד מתקיימת גם כשעושה לשם עצמו

חיים ע"ה חלם שאחיו מתהלך בעולם האמת ללא מנעלים לרגליו, ופנה בבהלה לאביו וסיפר לו את דבר החלום, אמר לו אביו סיבת הדבר היא הואיל ונפטר בדמי ימיו וכיון שהיה צעיר לא הספיק לכתת רגליו לאסוף צדקה, לכן הוא חסר מנעלים. עוד מצינו שאמר **הרה"ק בעל נועם אלימלך ע"ה** כי ההולך לקבץ צדקה בארבע כנפות העיר ניצול מארבע מיתות בית דין. ועוד אמרו כי האוסף צדקה מאחרים מציל ע"י זה את דורותיו מלחזר על הפתחים.

עמוד גמילות חסדים ניתן לקיימו בכל דור

מכיון שניתן לקיימה גם אם לא נעשית לשם שמים היא המצוה החשובה ביותר בדורות אלו. כפי ששמעתי **ממור"ר אבי ע"ה**, פעם שאל **מור"ר זקני היש"א ברכה ע"ה** את אחיו **מרן עטרת ראשנו ע"ה**, הלא הינך מקפיד על כל דקה מזמנך שיהיה כולו לתורה ולעבודת ה' יתברך, אם כן למה אתה עצמך מתעסק בנתינת צדקה לתמידי חכמים ולצרכי בני ישראל המרובים.

ענה לו עטרת ראשנו, אחי, הלא ידעת ש'על שלשה דברים העולם עומד', 'על התורה' הוא העמוד המרכזי והחשוב, אך יש לנו חסרון בקיומו, שכן יש לנו הנאה בתלמוד תורה וזה פוגם באיכות הלימוד. ואף על פי שהגמרא בפסחים (ג.) אומרת, לעולם ילמוד תורה אפילו שלא לשמה וכו', בכל זאת לכתחילה טוב שילמד לשמה, וכבר אמרו חז"ל (להלן פ"ד מ"ה) שאסור להנות מדברי תורה ומאד קשה לקיים זאת. העמוד השני - עבודה, קשה לקיימו שכן כל תפילות האדם על עצמו וידוע כי התפילה נחשבת לשלימה כאשר היא לשמה כמו שאמרו (אבודרהם תפילת שמונה עשרה) 'תפלה' גימטריא 'כוונת הלב', ובפרט כשאר היא שגורה בפיו והפה רץ בלי לשים לב ולכוון. אם כן נשאר העמוד של גמילות חסדים שרק אותו ניתן לקיים בשלימות גם בדורנו, כי עצם הנתינה היא רגע כמימריה, ועוד, שכן חז"ל אמרו שהעיקר בזה שהמקבל נהנה מהנתינה, ואפילו שהנותן כיוון לשם עצמו. נמצא כי זו היא העבודה הגדולה ששייך לקיימה בזמנינו.

גם אם כיון וגם אם לא בכל מקרה נהנה העני.

ביאור נפלא מובא בספרים על פי מה שנאמר (דברים לג יח) 'שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך', וכתב **החיד"א ע"ה** (ראש דוד פר' וזאת הברכה) כי השמחה של זבולון - ה'תומך תורה' היא כי יקבל שכרו גם אם היששכר לא ילמד את התורה לשמה, כי סוף כל סוף עשה מצידו את הפעולה הנותנת ליששכר לעמול בתורה ללא מפריעים, אך לעומתו ה'יששכר' יקבל שכרו רק אם יעסוק בתורה לשמה, כי בלא זה יתכן ויפסיד שכרו. ובזה מבואר מה שנאמר בפרשתנו 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', ודרשו בגמרא 'כתית למאור' ולא כתיבת למנחות, ובפשטות הכונה שלמנחות אין צורך בשמן כתית, אך ניתן להעמיס בזה כי 'מנחות' רומז לתמכין דאורייתא המספקים אוכל לפי הטף ללומדי התורה ושם אין צורך ב'כתית' שיהיה לשמה בתכלית, אך למאור המנורה הרומזת לאור התורה, נצרך דוקא 'כתית' לשם שמים. ועל פי זה ביאור משנתנו שלכך נכתב 'ועל גמילות חסדים' ללא ה' הידיעה ללמד כי התומך בממונו ומחזיק תורה ודלים אינו דוקא אם עושה זאת לשם שמים.

השפעות הצדקה גם כשאנו עושה צדקה לשם שמים בתכלית

כך מסופר על **הרה"ק בעל דברי חיים ע"ה** שהיה מרבה בצדקה באופן שאינו ניתן לתיאור ועסק בכך שעות על גבי שעות וחילק סכומים גדולים ועצומים. אמר לו בנו הרב אהרן ע"ה, אתה אדמו"ר ראש ישיבה אב"ד וקדוש לשם מה אתה צריך גם להרבות צדקה בכמויות גדולות שכאלו. ענה לו הדברי חיים, לעצמי יתכן כי כבר יצאתי ידי חובה של צדקה אך מה שאני מרבה הוא בשביל ילדי ונכדי, בשביל כל העולם כדי לעורר על עם ישראל רחמים גדולים. שמע זאת בנו ומאז עזר לו בפעולותיו הקדושות. בהקשר זה מסופר כי בנו של **הדברי**

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור (כה). (ל.)

ראיתי בספר **אלופי יהודה** (ואתחנן ד"ה וואהבת) שהקשה לדקדק בדברי התנא בריש מסכת אבות (פ"א, מ"ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, מדוע בחר התנא להשתמש בה' הידיעה ('התורה', 'העבודה') בשני העמודים הראשונים, המצביעים על יסודות מוגדרים וקבועים, אך השמיט את ה' הידיעה במילה "גמילות חסדים".

וביאר הדברים על פי משל. שהיה המנהג בעיר אחת, שכאשר הכינו סעודת מצוה לבני העיר היו מסתובבים במהלך הימים שקדמו לסעודה בבתי העיר, וכל אחד השתתף במזיגת יין לתוך חבית גדולה כדי שיוכלו לעשות את הסעודה ולכבדה ביין. באחת הפעמים אמר לעצמו אחד מתושבי העיר, לשם מה יש לי למזוג יין יקר ומשובח, אשפוך לחבית מים והדבר לא יורגש שכן כולם מלבדי נותנים יין. אך כפי מחשבתו חשבו כמה וכמה תושבים, ומשהגיע עת הסעודה ופתחו את ברז היין ראו כי יין אין בו אבל מים יש בשפע רב.

כדבר הזה הוא בגמילות חסדים ומצות צדקה. אין לו לאדם לחשבן חשבונות שישנם עוד רבים שיתנו צדקה וכי מתנת ידי תעכב את כולם מלתרום. אך יש לו לדעת שבדוקא כתב התנא על גמילות חסדים ולא על 'הגמילות חסדים' שבגמילות חסדים צריך לדעת כאילו רק הוא נמצא ושבליעדיו לא יתן איש מתת ידו, ולכן נכתב בלא ה' הידיעה שאיננה מצוה גדולה שרבים שותפים לה, רק אם אני כאן הכל כאן - אם אני לא אושיע אין מי שיושיע, ואם אין אני לי מי לי.

עוד יש לפרש, כי ידוע שכל תורה ועבודת ה' יש לעשותם לשם שמים ולא לצורך עצמו וטובתו ורק כך הם נעשים בשלימות. אך בגמילות חסדים ובצדקה שונה הדבר ואם עושה המצוה שלא לשמה עולה לו המצוה, כמו שאמרו בגמרא (פסחים ח.) האומר הרי סלע זו לצדקה בעבור שיחיה בני או שאחיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, שהרי

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים

